

FEDERATIUNEA

Diurnalul politic, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Marti-a, Joi-a, Sambet'a si Dominic'a, demaneti'a.

Locuint'a Redactorului:

si
Cancelari'a Redactiunii:

e in
Strat'a Morariloru Nr. 13.

Scrisorile nefrancate nu se vor primi decâtu numai de la corespondentii regulari ai „Federatiunii“
Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

Pretulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 4 fl. v. s.
Pre siese lune . . . 7 fl. 50 cr.
Pre anulu intregu . . . 15 fl.

Pentru Roman'a:
4 galb. pre anu, — 2 galb. pre 1/2
de anu, — si 1 galb. pre 1/4 de anu

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a timbrale pentru flesca care publicatiune separatu. In Loculu deschisu
20 cr. de linia
Unu exemplariu costă 10 cr.

Procesulu de presa alu redactorului „Federatiunii“^(*)

pertratatu la curtea juratiloru d'in Pest'a in 7 l. c.

Cuventulu de aperature alu lui Ales. Romanu.

Onor. DD. Jurati!

Dl. procuroru generalu — directorulu causelor regale — au pusu tota clocint'a sa, pentru ca se me denuncie ca pre unu mare agitatoriu, resvretitoriu si ca pre unu rebelu in contr'a legiloru si a patriei. Acusatiunea se pare a fi cu atatu mai grea, cu catu D. sa au citatu tote legile in favorea sa, ma chiaru si actulu de incoronare si juramentulu regelui, — au incungiuratu inse cu multa precautiune, tote mominte, cari numai singure potu reversa lumina a supra cestiunii, ce formedia asta-di obiectulu pertratarii. Eu, Dloru, sunt publicistu, era nu avocatulu, prin urmare nu cunoscu apucaturele, de cari se servescu advocatii, neci cuvintele loru cele in floritate; eu voiu grai simplu, fara frase, si cu legea a mana me voiu incerca a vi spune tote cate le cradu a fi necesarie, pentru ca se poteti judeca in deplina cunoscintia de cauza.

Mai nainte de a combate punctele acusatiunii, trebuie se constatediu principiulu insu-si, despre carele e vorb'a aici, si asta cu atatu mai vertosu ca-cu si raspunderea mea se reduce numai la cestiunea de principiu. Candu am dechiaratu judelului de instructiune, ca primescu raspunderea, am dechiaratu totu odata, ca numai in ceea ce privesce cestiunea de principiu, era nu si pentru espressionile cuprinse in articlii incriminati. Era cestiune de onore pentru mine a primi raspunderea, ca-cu eu in diurnalulu meu, prin articli parte scrisi de mine, parte de altii, am sustienutu si aperature cu vigore autonomi'a Transilvaniei, ve rogu inse, Dloru Jurati, ca decate ori me voiu servi de acesta espressionu, totu deaun'a se se intielega: autonomi'a si independint'a constitutiunale a Transilvaniei.

Catu pentru form'a articliilor incriminati, sciti prea bine, Dloru, ca neci unu redactoru nu pote primi raspunderea si chiaru d'in mai multe cause, ce diacu in firea lucrului, adeca in insu-si mecanismulu celu rapede alu diurnalisticii. Adese ori se intempla ca, langa tota bunavoint'a redactorului, nu-i ajunge timpul fisicu de a netedi stilulu, de a face indreptarile, cari dupa tiparire i-se paru a fi fostu necesarie, ajunge daca dupa o cetire cam fugitiva si-a cascigatu convingerea, ca articulu cutare este scrisu in spiretulu si conformu principiiloru ce dau directiune diurnalului seu. Asi se eu, carele o marturisescu, ca nu punu temeiu pre vorbe esagerate si espressioni violente, neci le consideru a fi argumente, nu am potutu lua raspunderea pentru ceea ce insu-mi desaprobu, ci numai singuru pentru cestiunea de principiu, pentru acest'a dar stau si voiu staru a si raspunde.

Dlu procuroru generalu me acusa, ca asiu fi agitatulu „in contr'a unitatii statului, in contr'a intregetatii coronei unguresci.“ Acesta doctrina politica nu e noua, au intrebutintiatu-o si vienesii in contr'a Magiariloru, decate ori acesti-a pretindeau recunoscerea drepturiloru Ungariei. Dar, Dloru, eu nu am agitatulu, ca Transilvania se se rumpe de catra corona Ungariei, ci am pretinsu, ca cestiunea „Uniunii“ se se deslege spre multumirea natiunii romane, asecurandu-i-se natiunalitatea si pastrandu-se autonomi'a tiei Transilvaniei; acest'a nu este ruptura, pecum n'au fostu innainte de 1848, candu Transilvania era cu totulu autonoma si nedependinte de Ungari'a, fiindu intre aceste tere numai Uniune personala, carea consistea intru indentitatea Domnitorului, adeca Regele Ungariei era totodata Mare-Principe alu Transilvaniei. Cine va dice, ca atunci Transilvania era rupta? Deci chiaru de asiu fi sustienutu Uniunea personala, pecum fusese mai nainte de 1848, neci atunci nu mi-s'ar potè imputa, ca am agitatulu pentru ruperea Transilvaniei si prin urmare in contr'a intregetatii coronei unguresci. In articlii incriminati inse nu se tratedia despre acea uniune personala, ci despre uniunea de la 1848, facuta fara de ascultarea, fara de invoirea Romaniloru,

— carea neci odata nu s'au esecutatu, si in contr'a carei-a Romanii au rechiamatu la tote ocasiunile pana in dfilele d'in urma prin „Pronunciamentulu“ cunoscutu si Dloru Vostre.“ Despre regularea cestiunii de uniune este dara vorb'a in articlii incriminati, si intrebaria este: ore avutu ameu dreptulu a lua acesta cestiune la desbatere diurnalistica si a publica articlii cestiunati. — Spre a dovedi ca la acest'a am avutu totu dreptulu, cugetu ca este de trebuintia n'apertata a insira tote fasele, prin cari au trecut cestiunea de Uniune de la 1848 pana in diu'a de asta-di.

Uniunea reala a Transilvaniei cu Ungari'a s'au decretatu la 1848. Nu voiu aminti cum, ca-cu toti o scimu, am se observediu inse, ca Romanii n'au combatutu uniunea ca atare, ci numai modulu, ca s'au facutu de ei fara de ei, fara de respectarea celoru mai vitale interese a le loru. Marturu este adunarea de la Blasiu si punctele formulate acolo; ce e dreptu se facu felurite exceptiuni in contr'a legalitatii acestei adunari, dar eu far' a me incerca a le combate, observu numai atata ca la acea adunare au fostu de fatia unu comisariu regescu, — mai de parte marturu e congresulu de Alba-Iulia, apoi asemene: Deputatiunea tramisa la dieta, mai apoi la imperatulu la Eripunte (Innsbruck) si numerozele reclamari si proteste facute d'in partea Rloru, decate ori li s'au datu ocasiunea, — aceste le amintescu pentru ca Dlu procur. gener. a d'isu, ca Romanii n'au reclamatu in contr'a uniunii. Au reclamatu dara neincetatu, inse n'au combatutu ei uniunea in principiu, ca-cu acest'a esistase si innainte de 1848, ci au combatutu modulu, prin care s'au decretatu, au pretinsu neincetatu regularea uniunii astfel, ca natiunalitatea romana si interesele ei cele-vitale se fie asecurate si ca tier'a se-si pastredie autonomi'a sa.

Voiu dovedi antaiu, ca acesta regulare au prevediutu-o insa-si legea de Uniune, apoi voiu dovedi ca legea de uniune neci candu nu s'au esecutatu.

Art. VII alu legii de uniune facute in diet'a Ungariei prescrie la §. 4. ca „ministeriulu se se intielega cu comitetulu numitu spre acestu scopu de diet'a Transilvaniei, pecum si cu insa-si diet'a Transilvaniei, carea se va aduna la anulu viitoriu“ etc. Inca si mai pregnanteste §. 5. carele prescrie: „Ungari'a este gat'a a primi si a conserva tote acele osebite legi, si libertati a le Transilvaniei, cari, presupunendu ca nu impedeaca unirea, sunt favorabile libertatii natiunale si egalitatii de drepturi.“ Cine se pote indoi, ca prin acestu §. n'ar fi prevediuta conservarea autonomiei Transilvaniei? Mai explicitu decatu acesti §§. este art. de lege adusu in diet'a Transilvaniei, carele dupa ce in §. 1. determina nrulu deputatiloru (73) in §. 2, insira numele membriloru, cari au se forme die comitetulu insarcinatu „a aduna materialulu pentru unu proiectu de lege, ce are se face ministeriulu in diet'a viitoria“ (Nrulu membriloru comitetului este de 29, intre cari si 3 insi romani: ambii episcopi rom. Lemeni si Siagun'a, apoi Ales. Bohatielu) — Totu in acestu art. la §. 3 se prescrie ca: in Transilvania administratiunea publica si justitia, pecum si organismulu personalu are se remana in statulu quo, pana la regularea ce se va face prin diet'a viitoria. Eca dara, Dloru, ca insa-si lege, numai in principiu decretase Uniunea la 1848, aceea inse de atunci pana asta-di nu s'au esecutatu. Mai are legea de Uniune si scaderi formale, ca-cu in Transilvania dupa sanctionu si promulgare mai trebuie ca actulu se se depuna pre la locuri credibile, jurisdictiuni, etc.; se scie ca promulgarea si depunerea nu s'au intemplatu, ma insu-si originalulu s'au perdutu, legea electorala fu sanctionata de palatinulu, carele totu prin acelu actu numi inca unu membru la comitetulu insarcinatu „a elabora regularea detaiata a uniunii“, pecum dice insu-si, confirmandu de nou cele ce se prescriu mai susu in asta privintia, si ceea ce affirmu eu, — prin urmare este invederatu, ca pecum aceste prescripte au remasu neimplinite, asi se legea insa-si neesecutata, era daca nu s'au esecutatu, caus'a n'au fostu Romanii, asta o scie si Ddieu si lumea intrega.

Dl procur. gen. a d'isu ca: articlii incriminati nu recunosc legalitatea deputatiloru ardeleni. Prea bine! Acest'a o dice si eu, si asertulu meu lu voiu

spriginu era-si totu cu legea a mana. Legea electorala (ardelenesca) d'in 1848, dupa carea se alsera si venise deputatii ardeleni la diet'a de Pest'a, au fostu numai pentru acelu casu singuru si specialu (vedi art. II. alu legii d'in 1848. Transil.) Neci nu se potea altminteru, ca-cu dupa regularea definitiva a Uniunii, trebuie se se reguleze si acesta anomalia, — diet'a de Pest'a nu potea se fia compusa d'in deputatii alesi dupa doue osebite legi electorale, ci trebuie si pentru Ardeleni a se lua de base aceea-si lege elect., carea se luase pentru Ungari'a, adeca; principiulu de reprezentatiune a poporului! Dar ce se vedeti Domniloru, nu numai la diet'a d'in Clusiu (1865) si la cea de incoronare la Pest'a (totu 1865) se alsera deputatii ardeleni totu dupa aceea lege nedrepta, ci insa-si diet'a Ungariei dupa deslegarea nu preafecicita a Uniunii mai sustiene inca si pre viitoriu aceea lege, dupa carea unu milionu si trei sute de mii (1,300,000) de Romani sunt reprezentati numai prin 11 deputatii, pre candu (600,000) siese sutisiore de mii de magiario-secui si sasi alegu 62! deputatii. Acum ve intrebu domniloru, n'au avutu Romanii dreptulu de a protesta si eu dreptulu de a combate in diurnalulu meu, o lege aristocratica si feudala, carea creedia astfel de inegalitate de drepturi? Guvernulu se ingrisesce pururea, ca Transilvania se fia asiè reprezentata, pecum cere politic'a lui, interesele lui. Pecum diet'a d'in 1867, de la Sabiu fusese compusa dupa placulu guvernului de Vien'a, asiè acest'a d'in urma de la Clusiu, dupa placulu guvernului de Pest'a. Atunci se dicea d'in partea magiara, si cu totu dreptulu, ca au fostu dieta de amplotiati, era acum'a nu se mai dice d'in acea parte, o dice inse Romanii, cari asiè asta-di, pecum atunci o sciea, sentia preabine, ce va se dica, a fi reprezentati prin amplotiati. Domniloru! aceia-si deputatii au fostu in senatulu imperialu, cari siedu asta-di pre bancele dietei unguresci; pecum atunci s'au dusu la Vien'a si ori unde, pote si la Chin'a, asiè acum au venit'u la Pest'a si voru merge ori unde i voru chiama. Acesta opiniune despre independint'a (!) loru politica nu numai eu o am, au avutu-o si on. deputatu D. Franc. Deacu, candu la inceputulu sesiunii presinte, unei deputatiuni de Ardeleni, carea mersese a-i face omagie sale si carea, fiindu vorb'a despre venirea deputatiloru Romani d'in Ardealu la diet'a de Pest'a, descoperise temerile sale, ca nu voru veni, response (Deacu) cu o voce sarcastica: „Ei voru veni de singuru, ei sunt amplotiati si voru face ceea ce li va porunci (ipsissima verba) guvernulu, pecum au facutu la 1848.“ Si intru adeveru, Dloru Jurati, ei au si venit'u, sunt aici'a. Despre acesti a se dice in articlii incriminati, ca nu sunt reprezentantii natiunii romane, bine ca acest'a neci ei nu o pretindu, acestor'a li-s'au d'isu se depuna mandatulu, pentru ca se nu se pote dice vre odata pecum s'au mai d'isu, si pecum au d'isu aici chiaru si Dl. procur. gener., ca si Romanii au fostu reprezentati la diet'a Ardelului candu s'au decretatu Uniunea, — acum daca 3. omeni au potutu representa atunci natiunea romana, seu o potu asta-di 11. insi, lasu ca se judece lumea valoarea unoru asemenea aruncature.

(Va urma.)

Piramidele dualistice, un'a in Pest'a, alt'a in Vien'a.

X.

Se asteptamu, era se nu cersimu nimic de la slabatiune, adeca de la Kerkápolyi-Horváth-Andrássy-Deák; ca-cu drepturile cersite n'au neci o durata, dara neci se potrivese cu demnitatea unei natiuni rolulu cersirei; se asteptamu pana atunci, pana candu soiulu domnitoriu magiaru se va convinge, ca elu e atotopotinte, ca elu nu pote impartii drepturi, ca elu, si de aru impartii drepturi altoru neamuri, a le conserva nu le pote; se se bucuere daca soiulu magiaru va potè conserva drepturile sale proprie. Conservarea propria cu calitate de domnitoriu si de asupritoriu e o problema destulu de grea, in seclulu lumineloru nu se mai insarcineaza cu impartirea drepturiloru si altoru neamuri. Inse spre norocire soiulu magiaru neci nu se grabesece de a impartii drepturi, sentiulu bunu i spune, ca acestu rolu e ridiculu, ca acestu rolu e vrednicu de a fi produsu numai in tea-

*) A se vede nr. 174.

trele cele mari ale Europei. Să-lu lasă să se ducă rolul și de asupritoriu și de domnitoriu, până când în această mergere se va potighi, și i se vor deschide ochii, că el nu cum se pota împărți drepturi, dară neci rangulu său de domnitoriu, neci drepturile sale suprematisatorice nu le pote manutienă. Ce e dreptu, soiulu magiaru de două-dieci de ani, la tota ocașune și în totu tempulu, au esereceatu opositiune teribila și în intru și în afara toturor guvernemintelor perodate în imperiulu austriacu, în fine au și reusitu cu tientiă de a paveni la potere. Imperatulu Franciscu Iosifu fu silitu a chema la domnire pre cei mai iluștri barbati ai soiului magiaru, fu silitu a împărți domnirea cu soiulu magiaru, a guvernă prin ministri respundietori soiului magiaru, a recunoșce suveranitatea natiunala magiara, Napoleonu celu mare recapitulandu în esiliulu său Elb'a calamitățile este d'în o domnire fără de margini, au recunoscutu necesitatea unei constitutiuni libérale, și la suiirea lui a două ora pre tronulu Franciei au abdăsu de domnirea nemarginata.

Deci vedeti bine, că totu calamitățile sunt acele motive, cari silescu pre domnitari de a se lapedă de domnirea absolută, și de a împărți poterea cu acele natiuni, cari nu cersiescu drepturi, fără aștepta rondulu la domnire, desvoltandu o activitate respectabila în castele natiunei lor, și tienendu cu natiunea. Soiulu magiaru e domnitoriu, nu recunoșce necesitatea de a împărți domnirea sa cu soiulu romanu și slovacescu. se simte destulu de tare de a susutienă tronulu, de a mară imperiã sa prin cucerirea altor provincie, de a formă unu imperiu modernu magiaru d'în ruinele vastului imperiu austriacu secularu. Deci așteptati pana atunci, pana-cand elu va cunoșce necesitatea de a împărți domnirea sa fratiesce și cu romanii și cu slovacii, întogma precum împărți Napoleonu celu mare în ajunulu desastrelor domnirea sa cu populu francesu! Soiulu magiaru vrese de duca rol'a unui cuceritoriu formidabilu d'în evulu mediu. Unu cuceritoriu e necesaria o potere fără de margini, elu e silitu în acestu momentu a delatură tota libertatea politico-natiunale-constitutiunala a romanilor și slovacilor, ca unu impedimentu ce-i stă în cale, și i îngreuneza desevirsirea planurilor maretie. Soiulu magiaru e nestramutatu, nesguditu în decisiunile sale, deci se așteptamu pana-atunci, pana-cand nfericirile lu-voru invetiă, că ce e posibilu, și că ce e ne posibilu! Inse și pana atunci, pana-ce așteptamu trebuie se nu cersimu, că prin cersire dovedimu, că soiulu magiaru, Dieu! e puternicu, și menitu de a distribu la rondulu lui drepturi altor neamuri; constatam ce-va supranaturalu în elu, i gădalimu amorulu lui propriu, i-lu facemu dispusu a nu concede nimicu altor popore, dovedimu inferioritatea nostra, recunoșcemu titlulu de domnia alu soiului magiaru a supr'a nostra, facemu d'în soiulu magiaru unu copilu, deci supunendu-te capriciurilor copilului, copilulu teu devine tiranulu teu celu mai necesabilu, celu mai neplacabilu. Dară cersitudu, noi atunci nu lucrăm în sensulu spiretului civilizatoriu, compromitemu demnitatea nostra romana, incatenăm ne dependintia actiunilor nostre libere, ne facemu instrumente orbe acelui soi domnitoriu, care se indura ati aruncă d'în gratia nescue bucatore politice. Lucru naturalu, acelui soi domnitoriu cersitoriu-lu trebuie se devina obligatu și recunoscatoriu. — Cersitoriu-lu trebuie se urmeze în tote directiunile capriciurilor domnitoriu-lu, trebuie se-i secundeze, se-i spriginesca tot planurile domnitoriu-lu, fia acele îndreptate și contra esistintii cersitoriu-lu! Acum spuneti-mi! unde e nedependintia actiunilor libere a cersitoriu-lu? Nicairi! Cersitoriu-lu remane totu instrumentu orbu si vilu spre dispusetiune toturor regimelor perondunde, și alimentulu capetelor ambitiose, ale caroru-a pepturi devinu d'în tempu în tempu decorate cu orduri aruncate de regimel servite și cadiute.

Dară, noi cersind, dovedimu că neci nu precepem spiretulu tempului noi recunoșcem prin cersirea nostra politica totu de una neapacitatea poporului romanu de a deveni domnitoriu, și cunoșcemu numai capacitatea poporului magiaru, poporului germanu, poporului bohemu, și a neamului sasescu de a ajunge la domnire. Noi dovedimu prin cersire, că putinu ne pasa noue romanilor de a ajunge la domnire, numai ca totu-de-una omenii esiti d'în obscuritatea neamurilor amentite, și deveniti la potere, noue romanilor se ne implinesca cererile nostre umilite, și se ne arunce, pentru servitiurile patrande regimelor inaugurate, nescue bucatore politice! Deci d'în necunoșcerea spiretului presinte se nascu destule inconveniente daunose, și de o stricatiune necalculabila pentru neamulu nostru romanu. Mai anteu cersind, noi nu influentiâm în destinele statului, rol'a nostra e redusă la subordinatiune, deci pre nimene nu-lu dore capulu să chiamă și pre omenii nostri la formarea unui cabinetu. Formarea unui cabinetu nu e de nasulu romanului. Ea e numai de nasulu magiarului, nemtiului, bohemului. Rol'a nostra e redusă numai de a cersă de

la acești omeni drepturi politice, cu tote că noi bine vedem, că de si se indura unii a ne face și noue romanilor concesiuni, acele su-tempurarie, și evaporeza cu declinarea lor în nepotintia. Deci nu ve incremeniti: că de esemplu în anulu 1865 cu resturarea sistemului de ocarmuire schmerlingeanu Imperatulu Austriei nu ne au chiamatu și pre noi romanii în cabinetulu său, ne au ignoratu simpliminte și purminte! Lucru naturalu! noi nu influentiâm, noi numai petitiunăm, noi nu aretăm prin conduit'a nostra politica, că cumu amu face și noi statulu ferice și potinte, în casu candu și noi romanii amu ajunge la potere! Noi romanii suntem cunoscuti aici în Austria sub numele de petitiunisti, de oportunisti, de activisti în castele soiului domnitoriu, nu inse sub numele de resistetori, de impunetori cu concepele nostre politice, deci nu ve uimiti că sunteti totu de una ignorati, si redusu la rol'a cersituri! Vedeti cum ve veti impacă cu domnulu vostru magiaru, ori cu domnulu vostru nemtiu, bohemu, sasu, atunci candu se schimba unulu prin altulu în domnire. Caus'a natiunalitylor în locu se devina o seriositate, ea au devenitu o jocară, unu instrumentu, unu objectu de balansare și sparietura. Cu natiunalityle se sparia, se balanseza domni amentiti deveniti la domnire, se susutienu și se restorna la rondulu lor. Caus'a natiunalitylor e nutrimentulu lor neintreruptu, în locu se influentiâm noi ne midilocutu în destinele statului, influentieza domni amentiti midilocutu cu noi ca instrumente indestinele statului. Eca unde amu ajunsu cu rol'a nostra subordinata; acolo, că fie-care domnu-soi, candu ajunge la potere, esplodeza statulu și resursele lui în favorulu său, urmaresce cause materiali, radica marirea soiului său, favorosec numai pre compatriotii lui, și desprețiesce totu ce nu e magiaru, nemtiu, bohemu, sasu, și asiă mai încolu!

Să ne nesuimu a radica neamulu nostru la domnire, că-ci dora acum ve veti fi convinsu, că rolulu petitiunilor, proiectelor de legi pentru natiunality, activității în castele straine, încoronistelor au espirotu, și că acestu rolu neci o dobandu nu ve au adusu, de câtu disprețiu, persecutări, și nescue folose particulari pentru unele capete ambitiose și usioru seducende. Să ne abatemu de la acesta cale ratecita, și să apucăm pe calea suferintelor singure destoinice de a duce neamulu nostru la domnire. Neamulu nostru inca e vrednicu de a fi domnu, întocma ca și neamulu magiaru, pentru neamulu nostru destulu de sonoru vorbescu cele siepte-spre-diece secle, și remasitile glorioselor fapte și monuminte patrate și radicate de stramosii nostri. Inse cum să ajunga neamulu nostru la domnire, candu faptele nostre vorbescu în contra acestei nesuintie, candu noi ne nesuimu numai unele persone a le radica la rangu, a le întemeia, a le indie, ne indestulim cu sfarmaturile picate de pre mes'a domnului, candu fiescure d'între noi fuge înainte, și nu aștepta și pre natiune, o lasa espusa în dălele grele a ispitei toturor atacurilor infpte de dusmanulu secularu și neosorabilu, candu fiescure-care suferu numai pentru sine însuși, și nu și pentru natiune. Cum să ajunga neamulu nostru la domnire, candu tocmă unu arciereu romanu ocarese aspru pre credintiosii lui, pentru că acești fii ai lui sufletesci se nesuescu a radica neamulu lor d'în sclavia temporaria, și a-lu face domnu pamentenu. Ce e dreptu, patri'a creștinului nu e acestu pamentu, patri'a lui sunt suferintile și miseriele lumesci, patri'a creștinului e în cea-l-alta lume; inse și pana atunci, pana ce amu ajunge acolo, trebuie să ne nesuimu a deveni fericiți și domni în această imensa vale a necasurilor lumesci. Dacă creștinulu magiaru nesuesce la domnire, de ce să nu nesuesca ai creștinulu romanu la domnire. Trebuie ore ca creștinulu romanu se fia condamnatu a compune cod'a creștinului magiaru, și a suferi insultele cestui d'în urma! trebuie ore ca creștinulu romanu se fia redusu numai la rolulu evangelicu de a binecuventă mân'a lui Domnedieu, carea apesa asiă tare a supr'a poporului său și d'în contra creștinulu magiaru se duca rolulu lui Catilina, său alui Cromwell; acești-a de buna sama aru avé tergu bunu cu compatriotii săi cei evlaviosi, precum și avu creștinulu magiaru, că-ci elu se și impoternicē de auctoritatea publica, se constituī în potere de statu, și dede pre creștinulu bunu romanu d'în tote în afara.

Ce pote dăce creștinulu bunu romanu la tote aceste, în sensulu enciclicei promulgate, de câtu a eschiamă cu o charitate creștesca: éca-te creștinulu magiaru, svabu, sasu, armeanu radicati la demnitate! éca-te soiulu magiaru creștinu devenitu soi-domnu de statu, éca-te poterea temporaria asiediata în manile lui. Domnedieu asiă au voitu, ca soiulu romanu creștinu se fia coda soiului domnu magiaru creștinu și se fia supusu — umilitu, și ascultatoriu de domnulu magiaru creștinu! Intr' adevuru, că bizare concepe despre posițiunea temporaria a romanului pre acestu pamentu maltrateza mintile unor persone scutite de infestările și indignitățile lumesci. Ele cugeta, că dacă ele au intrare în tote consiliurile soiului domnitoriu, sunt ele respectate și considerate, atunci si po-

porulu în a-carui frunte ele stau, se le urmeze, să-si aplece capulu său, se fia contentu cu tote indignitățile și nedreptățile aruncate de la soiulu domnitoriu. Acest'a manopera nu e progresu în civilizațiune! Dară nu vedu ele, cum charitatea creștesca magiara respunde charității creștesci romane! Charitatea creștesca romana întempina numai disprețiu, ura, persecutari de la charitatea creștesca magiara! Charitatea magiara creștesca au navalitu totu în statu, tota poterea legelativa și esecutiva e în manile ei; pentru charitatea romana nu au lasatu neci o gaura neci o apertura ca se pota intră în lanturul acestor poteri, ca cu ajutorulu lor natiunea romana se devina natiune politica, suverana și princiară, se fia scutita de persecutările charității creștesci magiare. Ce dăcu eu! ba charitatea creștesca magiare au lasatu nescue gaure, nescue aperturi, inse cu menirea de a fi întrebunțiate ca curse, (guet-à-pens) în carele charitatea blanda romana cadiendu, să fia de charitatea magiara fără de veste tocata în capu cu ciomagiuri și cu focosiuri. Aceste însuriri nobile constitutiunali ale charității magiare, ve conveni cu mine! nu sunt însuririle seclului luminatu, blanda și umanu de acum; ci ele sunt remasitile secloror barbare, pastrate cu atât a scumpetate, ca nescue cledenodie pretiose de charitatea creștesca magiara!

Éca-te calamitatea provenitoria, nu de la Kerkápolvi-Horváth-Andrássy-Deák, ci de la noi însine! Noi ne facem instrumentele soiului magiaru! Unu prelatu romanu se gourmandeze pre fii săi sufletesci, pentru că aceste turme parasite i-si radica-vocele în favorulu barbarilor celor mai vrednici, mai s'aluciti, persecutari de regimulu presinte, pentru că aceste turme amarite, vatamate pana în profunditatea inimelor sale de procedur'a inaugurate, și-manifesteza sentimintele universale ale întregi natiuni romane! Ce voru dăce dusmanii nostri seculari despre această gourmandeze? voru ride în pumni cu hohote sarcaste despre simplicitatea nostra și despre ignorantia întunecata a posițiunii nostre în statu! Inim'a prelatului nostru romanu au fostu petrificata atunci, candu au tiesutu acea enciclica lugubra și funesta, la inim'a prelatului nostru romanu n'au strabatutu, n'au penetratu tîpetele și vaietele celor cinci-spre-diece familie espulsate d'în locasiurile lor stramosesci de Berzencei și reduse la nimicire! Inaintea iustitiei politice trebuie să se retraga iustitia civila, esecutarea acelei sentintie au fostu unu actu de manifestare natiunala, au fostu esplosiunea urei magiare în contra sentimintelor romane, o durere infricosita au cutricratu tote inimile romanilor. Izbandei nesaturate alui Berzencei ce e dreptu s'au facutu destulu în raportulu civilu, inse în raportulu politicu s'au inghiatiatu tota afecițiunea și sentimintele romanilor fatia cu poterea asiediata în virfulu piramidei! Afecițiunea lui Berzencei mai mare pretiu au avutu înaintea regimului, de câtu afecițiunea întregului poporu romanu!

Dară sentimintele esprimate de satumareni n'au bantuitu pre nimine, ele n'au spartu capetele charității magiare creștesci, pre cumu cesta d'în urma au versatu sangele romanu la tote alegerile de deputati. În fruntea soiului magiaru inca stau prelati catholici și superintendinti magiari, cu tote că acești-a n'au emis enciclice dogenitorice câtra fii lor sufletesci, ca la actele alegerilor de deputati se desvolte o charitate adevratu creștesca și evangelică, éca nu hypocrita, se lasa charitatea creștesca romana în deplina libertate a desvoltării drepturilor constitutiunali, cu tote că prelatii catholici și superintendintii magiari n'au emis enciclice gurmendatorie dupa seversirea brutalitatilor la alegeri, n'au ocarit charitatea magiara creștesca pentru conduit'a ei cea barbara, cea ne umana, și ne mai audra, esereceata cu noi romanii. A buna sama acei prelati și superintendinti n'au confundatu pre creștinulu cu cetatianulu, pre cumu prelatulu nostru romanu confunda pre creștinulu cu cetatianulu. A buna sama acei prelati și superintendinti sunt penetrati de acea convictiune: că în eserecerea drepturilor constitutiunali, merge pre apucate, că pre romani să-si scurtez d'în tote, să-i dai în afara d'în tote, și că spre esecutarea acestor concepe magiare, trebuie dară lasata netiermura desvoltarea actiunilor și voluntatilor libere ale cetatianului magiaru, trebuie ca creștinulu magiaru se taca înaintea cetatianului magiaru. Ce face inse prelatulu nostru romanu! elu nu recunoșce capacitatea poporului romanu de a deveni o data domnu! deci elu și opresce în romani desvoltarea actiunilor, voluntatilor, și sentimintelor cetatiansci libere, i reduce la rolulu creștinului de a suferi! această calamitate inca e o întunecime; ce să facemu! trebuie să o suferimu, ca o miseria lumescă cu o charitate, și cu o virtute creștesca!

(Va urmă.)

Apelu**câtra onoratu publicu romanu.**

Adunarea generală a Asociației transilvane de literatură română și cultură a poporului român prin concluderea sa în 26/14 august 1868 a condatu — precum se vede din nro 22 alu foiei „Transilvania” — comitetului scris, deschilini-grigire și de aici înainte pentru dezvoltarea, întărirea și latirea foiei „Transilvania.”

O placută insarcinare este această, carei-a a compunde și de aici înainte din toate puterile sale cu asta e mai gata acestu comitetu cu câtu a fostu și se elu mai petrunsu de imperativă necesitate nu numai a existenței dar mai cu sema a prosperării și mențiunată și cu câtu mai firma e speranța lui, și din foia această voru rezultă a leverate folose pentru publicu romanu.

Cu cugetulu la aceste din urmă, a decisu deci comitetulu în ședința sa din noemvre c. n. 1868 o bunetăire formală și materiale esteriore a foiei numite, dispunendu, în urmă unui raportu alu Secretariului primariu, ca Redactoriu, ca foia această să se publice de la 1 ianuaru 1869 în formatu 4-o chartia de calitate mai bună.

Cându cugeta inșe comitetulu această la implețirea insarcinării primite, nu-si pote oprime deplină a convingere, că foia Asociației „Transilvania” numai atunci se va dezvoltă, va înainte și se va lată de adevăru și corespunctoriu acceptarilor, cându va fi spriginită pre întrecute de către fiii națiunii române, atâtu materialmintă câtu și spiritalmintă.

Nu are deci comitetulu Asociației transilvane o vință de calduose prin care roga pre inșegru onoratu publicu romanu: să binevoiesca a veni într' ajutoriu foiei desu numite prin pnumetarea și conlucrarea la ea, fiindu de convingerea, că numai în urmă unei imbrățișări calduose în respectulu atâtu materialu câtu și spiritalu — va potè să existe și să prospereze spre binele naționalu romanu.

Foia Asociației „Transilvania” va ești și de la 1-a ianuaru 1869 incolo totu sub condițiunile de până acum.

Elaboratele au a se adresă de a dreptulu câtra redacțiune în Brașiov, ăr' pnumerațiunile au a se trimite la comitet. Asociației în Săbiu.

Din ședința comitetulu Asociației transilvane, ținută la Săbiu în 8 decemvre c. n. 1868.

I. Hannia, m. p.
v.-presiedinte.
I. V. Rusu, m. p.
Secr. II.

Săbiu, 7 dec. 1868.

Reflesiuni.

În nro 186 response comitetulu Asociației transilvane la o corespondință a mea, ce am avutu onore a vi-o împărtăși în nro 153 a acestei foie. M'asiu feri de ori ce polemie în viața privința, dacă nu ar' fi tristă împregiurare la midilocu, că sunt unii oameni pre la noi, cari totu ce e albu vreu să-lu înca negru și să te facă să credi asié, după cum voru d'insii și nu altmentrelea.

Asta-di cestiunea stipendiilor pentru Asociaținea română transilvană a devenitu cestiune vitală și fie-ne iertatu a se lamuri în pareri, în convingeri și în simțiri în privința aceste cu atâtu mai tare, că pre cum a observatu și onorabil'a redacțiune la respunsulu comitetulu, cându e vorb'a de unu institutu fundatu din denarii publicului nime nu se pote strage d'inaintea forului opiniunii publice.

Dar' să vedeti ce dialectică frumoasă are respunsulu comitetulu, cându dice: „Inse de-ora-ce corespondința a numita au aflatu locu în o foia publică, de-ora-ce prin aceea nu comitetulu, care e de adi pre mane ci scopulu și tendințele salutării și naționalității ale Asociației sunt în publicu descrescitate și profanate etc.” (risum teneatis!)

Intru adevăru o mască frumoasă pentru bravii, neobotații și ilustrii barbati din comitetu, ca să se identifice pre cine cu scopulu asociației, că cine i ataca pre d'insii, ataca Asociaținea, ataca și profanează scopulu ei.

Domniloru! me iertati, cându vi dîcu, că seú numai scerenti sofisme seú sunteti cei mai slabi juristi, că celu puțienu atunci ati pricepe, ce însemnează reprezentanții ori mandatarii unui corpu juridicu și eu nu credu, că s'ar' mai afla și unde va vre unu comitetu, care se se identifice pre sine cu scopulu unei Asociații de câtu în Sibiu la anulu domniloru 1868.

Asociaținea română transilvană, și scopulu ei, remane sânta și inviolabilă pentru totii romani austriaci, pentru întreaga romanime, dară de aci nu urmează, ca mandatarii ei să fie asemenea de sânti la poporul romanu, și să nu-i potemu trage la răspundere în forulu opiniunii publice.

Comitetulu ni publică ca respunsu protocolulu ședinței din 6 oct. a. c., în care vedemu următoarele:

La unu stipendiu de 100 fl. concurrentu numai unulu (0), pentru altulu de 100 fl. concurrentu nece unulu (0) pentru unu stipendiu de 50 fl. destinatulu pentru meseria, concurrentu numai unulu (1), pentru unulu de 25 fl. concurrentu numai unulu, pentru altulu de 25 fl. concurrentu nece

unulu (0), pentru celu de 80 fl., destinatulu pentru drepturi, concurrentu unulu, de jure nece unulu (0).

Cetindu unu strainu aceste, va cugetă, că seú starea materială a romanilor din Austria e de totu bună, seú forte puțin tineri cercetează școlile; din contra elu s'ar' afla în ratecire și nece un'a nici alta nu ar' fi adevărată. De unde dar se ne explicăm această, quid est causa causati? O aflăm înse nu departe în cei doi ani trecuti ai Asociației, cându comitetulu împarti ajutorie la unii nedemni cu examene repetite și trase de peru, cari nici de cum nu puteau să corespundă unoru stipendii de la Asociaținea pentru cultură și literatură a poporului romanu, cându acordă unu stipendiu unui renegatu și cându dade bani de drumu la unu vagabund. Le va și comitetulu bine aceste și credu că nu voru potè să aducem exemple; și asemenea vedem în anulu acestu unu stipendiu destinatulu unui teologu, ce s'a bucuratu în trei ani de dăile de beneficiile seminarului și se bucura și în dîu'a de asta-di, și care prin urmăre nu a fostu silitu ca să traiescă din straiții a parintelui seú și să-lu aduca la sapa de lemn; însădaru comitetulu totu nu l'a declarat de vacantu bine știindu-le toate aceste.

Potu dice înse cu multumire, că de cându a intratu ca membru în comitetu și dnulu consiliariu Bologa, comitetulu a începutu o alta direcțiune, și că avem multu de a spera de la d'insulu. Inse chiaru cu conferirea stipendiilor vedem două propuneri nepractice a dnului Bolog'a, că s'au primitu de comitetu.

Un'a este, că stipendiile destinate pentru universități conferesc-se ele pentru totu timpul de studiu, de sine întielegendu-se, că nu va pasi la midilocu nece o causa, care se-lu facă nedemnu de a-lu mai apartine, seú ele se conferesc numai pre câte unu anu și după aceea se împartu era prin concursu?

Se întielege de sine, că destinarea unoru stipendii pentru universități are în privire întregu cursulu studiilor, era conferirea loră pre câte unu anu nu numai nu ar' folosi scopulu, ci ar' aduce în fatalitate pre insii tineri, caroru s'au împartitu, și chiaru de aceea comitetulu nu pote declara unu stipendiu de vacantu până nu s'au convinsu de contrariulu, că respectivulu nu mai este demnu, era a declara unu stipendiu de vacantu, pentru că respectivulu din caus'a pote a a unui morbu nu a potutu prezenta comitetulu testimoniulu la timpul seú nu ni vine nece de câtu la șocotela. În ședaru comitetulu i-a acceptatu propunerea, după cum se vede din §. 131 a protocolulu publicatu ca respunsu.

A doua propunere a dnului consiliariu Bologa a fostu, că la stipendiile destinate pentru gimnastici să se adopteze principiulu clasei înaintate pre langa progresulu bun și celelalte recerintie. Esaminandu propunerea această nu aflăm de câtu indirecte unu privilegiu pentru clasele înaintate, ori altmentrelea dîcundu pentru clasele VIII, ori a VII, asié câtu cei din clasa VI, a V și celelalte rară voru mai ajunge la vre unu stipendiu alu Asociației. Să punem, să fie o sută de concurrenti pentru unu stipendiu de gimnasiu, d'între cari unulu din clasa VII-a, și nouă-dieci și nouă din clasa VI-a, între împregiurari egali cei nouă-dieci și nouă, sunt ipso jure echisi după propunerea această și neci nu se iau în considerațiune, ca și cum nece nu aru fi concursu. Dar' acum cum se judecă împregiurările egale între o sută de insi? seú pote asié, că fie-care are calculi de eminintia si fie-care carte de seraciă, — dară aceste nu sunt de ajunsu spre a determina împregiurările egali. Cu toate acestea comitetulu după discușiuni îndelungate și serioase (cum dice protocolulu publicatu) radicală propunerea lui la concludu.

Aici fie-mi iertatu a face o singură întrebare: faurește comitetulu la fie-care împartire de stipendii nouă concludu, seú cele aduse odata cugeta a le observă și în venitori? Eu credu, că dacă comitetulu de câte ori e vorb'a de împartirea unui stipendiu aloga la facerea de concludu nouă, atunci nece de cum nu va folosi, din contra va strică.

În fine bine ar' face comitetulu, deca în locu de a țienē ședinție preste ședinție pentru a compune respunsuri, ca celu datu, mai bine să deșbata întrebările, cari înca la inaugurarea asociației le pusesse dnul Baritiu spre deslegare, pentru că acele intru adevăru se țien de agendele și realizarea câtu mai bună a scopulu Asociației și voru da totu-odata unu materialu interesantulu pentru foia Asociației la care cu mandria strigă comitetulu la începutulu anulu acestui-a „noi suntemu redactorulu.”

Clusiu, 6 dec. 1868.

În 28 și 29 noemvre si-a ținutu comitatulu Clusului ședințele treilunare a le comitetulu. Pucine lucruri s'a întemplat de ore-si care interesu publicisticu, — mi-am propusu înse ca se nu lasu nece o ședinție de a acestui comitatulu, carele si-aroga dreptulu de șegariu între comitatele Transilvaniei, ca se nu ve referenzu câte ce va despre d'ins'a, cu atâtu mai virtosu, că mai nece o ședinție nu trece, fără ca puținii romani, ce suntu membrii în comitetu, să nu aiba cu majoritatea cea precumpenitoria a magiarilor, ce va atacu pentru limba. Cu alta ocașiune v'am fostu scrisu, că în ce proporțiune numerică ne aflăm romani față cu ungrii în acestu comitatulu, v'am fostu împartesitu și proporțiunea în care suntemu reprezentatii în comitetulu permanentu; v'am fostu scrisu, cumcă într'o ședinție a comitetulu am esoperatu romani, câtu de limba a protocolare a jurisdicțiunii s'a declarat și cea română.

Cu totă asta declarare înse, protocolulu ședințieloru cetindu-se în limbă română nu l'am auditu nece odata. Asta

împregiurare (face pre paroculu Ioane Hosszu din Milasiu să provoce în adunarea de susu, pre comitele supremu, ca să dispuna cetirea protocolulu și în limbă română. Respunsulu a fostu, că nu se pote, că-ci este cu nepotentia, ca despre o ședinție pre cealaltă, să se potă gata ambe protocoale, înse a dispusu, ca prin o comisiune să se verifice și protocolulu românesc. Acest'a în fapta asié și este, — protocoalele române, până acum'a de la concludu menționatu mai susu, s'au verificatu comisiunalmente și s'au susternutulu locurile mai înalte împreună cu celea magiare.

Noi nu aflăm nece de câtu de imposibile, ca, după cum se compune protocolulu celu magiaru d'intr'o ședinție până la cealaltă, să se compuna în tocmă și celu romanu. Benevoiesca a dispune Domnulu comite supremu, ca cei doi notari să lucre la unu locu, și atunci ambe protocoalele, voru fi odata gata, nu numai, dară voru și consumă unulu cu altulu. Romanii din comitatulu nu potu fi multumiti numai cu verificarea comisiunale a protocolulu; prin o astfelu de procedere concludu comitetulu în privința limbii române remane litera morta și praesa introdusă semana mai multu cu unu osu aruncatu în gură romanilor, să aiba ce rode și să taca. Deci recomandam membrilor romani ai comitetulu, întărirea cetirei protocolorulu române, în audiulu adunării. Inca ce va în caus'a limbii.

Comitatulu a emis nese instrucțiuni pentru administrarea averii pupililor și a curandilor, în limbă magiara.

S'a compus în fie care comună, sub presiedința parocului localu, o comisiune orfanale, și acestea instrucțiuni s'a emisu chiar' pentru aceste comisiuni. — Este cunoscutu, cumcă în comitatulu Clusului, majoritatea absolută a comunelor, partea cea mai mare pre campii Transilvaniei, constă din comune curatu românești, unde de la parocu încependu, nome nu precepe limbă magiara. Urmărea a fostu că nece nu s'a inițiatu comisiunile orfanale, că-ci instrucțiunea tramisa n'a preceptu-t-o nimeni.

În adunarea de susu a comitetulu, s'a școlatu unu asesoriu magiaru și a imputatu parociloru, că nu voru să ajutore tribunalulu în intențiunile sale cele bune, spre asigurarea întereseloru minorenilor și curandilor, — si-a aflatu înse omulu; paroculu Ioane Hosszu li-a spus, că vin'a sunt domni de la comitatulu, cu instrucțiunile loră magiare, și a pretinsu ca să se tramita parociloru și comunelor române instrucțiunile în limbă română, că-ci altmentrelea, ne precepându-le, nu potu ale eșecutã. Totu au fostu opariti, și fără a discutã ce va, comitele supremu a recunoscutu, că în asta privința s'a întemplat gresiele, și a promis, că va face dispusețiuni, ca să se respecte limbă română. Vom vedè!

Ca unu curiosu, ve împartiescu, că comitetulu comitatulu ceruse de la regimu, ca să deș plate de acuma și pentru fostii amplotiați comitatensii la 1861, cu platile înainte de 1848. Cererea această li s'a denegatu. Amplotiatii de atunci aflandu această în adunarea comitetulu, au abdisu solemnu de platile denegate.

Nunc venio ad fortissimum virum. Kelemen Benjamin proprietariu mare în Suciagu, se plange către comitetu, cumcă vrabiile pre tare strică șematurile, provoca pre comitetu, ca după praesa cea bună d'inainte de 1848, să oblige pre țierani, a adunã cuiburile de paseri și a trage în șfora o sumă anumită de capete de vrabi. Eram inghiatatu, că comitetulu va primi cu aplausu această propunere, basata în constituțiunea veșhia a Transilvaniei, — dar' să vedu, Baronulu Ludovicu Josica, l'a șpelatu cum se cade pre propunetoriu, că-ci vre acumu, în secululu lumineloru, a reimproșpetã legi, după cari poporul celu șeracu, are de a așera de vrabi șematurile boerilor. Acest'a declarare a Baronulu Jorsika si-atrase aplausulu adunării și unu toastu la prandiuulu comitelui.

Neruscinarea unoru magiari în șperbi'a loră, nu mai are margini și până atunci în venitori vomu mai ave norocirea de a audit propuneri ca a lui Kelemen Benjamin.

Si facutu si alegeri de amplotiați, în ședința această.

Prin denumire la tribunalulu urbanialu, a esitu din gremiulu comitatulu doi romani, asesorulu Josifu Pintea și V. fiscalulu Vasiliu Ranta. În loculu loră s'au alesu romani, Ioanu Nestoru de asesoru și Alesiu Dragosiu de V. notariu. Ioanu Nestoru a fostu jude procesuale (szolgabiro) și în loculu lui s'au alesu unu ungru, era nu romanu. Totu este această dreptate — în locu de trei, doi; de se voru repetè desu alegerile, si vomu fi substituiti după ratiunea de susu, vomu ajunge departe!

Cuventarea deput. Sigismundu Popoviciu.

în diet'a Ungariei la deșbateră cauzei de naționalitate.

Onorata camera! Cu puțină cuvinte voiu îndegatã direpțiunea de observatu în deslegarea cestiunii puse la ordine d'lei.

Dorindu a dã cuvinteloru mele mai multa importantia, voiu provocã la declaratiunile ce unu onor. membru alu guvernulu l-a facutu dreptu programu alu seú.

În parerea mea modestă, multu on. ministru a observatu pre bine cumca:

de și constituțiunea noastră a statiunatu în decursulu aniloru d'in urmă, vietia socială înse n'a statiunatu,

era lucrarea neinteruptă a acesteia nu pote fi suspinsa, nu se pote impedcã, —

și tocmă această lucrare a creatu relațiuni nouă între cetățienii aceste țieri;

În fine cumcă greutățile cele mai mari ale problemii noastre consistu intru a precepe situațiunea astfelu ca lucrarea

legii și lucrarea societății se nu întimpine opusitino un'a într'al'a,

că-ci această ar' fi nu numai spre daun'a singurateciloru cetatieni, ci și spre daun'a interesului comunu alu patriei.

În adevăru, aceste observatiuni se referesc la situațiune numai generalminte; dar' după mine, ele sunt totodată pr' bune a ni dă și modulu deslegării cestiunei de natiunalitate.

Viet'ia sociala în anii d'in urma, la noi ca-sî pre aiurea si-a gasitu suprem'a expresiune a lucrării sale tocma în nismintele natiunalitatiloru.

Onorat'a Casa înca e convinsă despre ac'șta, si-a pronunțiatu convingerea candu promise în mai multe adrese cumcă această cestiune o va deslegă cu frătiutate și cu egalitate în drepturi.

Neci eu n'am alta dorința de cătu a se deslegă cestiunea în pomenitele principie, si-mi pare forte reu că proieptulu comisiei nu s'a știutu naltia la sublimitatea acestoru principie.

Despusetiunile d'in proieptulu comisiei sunt în opusitiune cu dreptatea, mai sunt și vatematorie, periculoase și nepracticabile.

Nu sunt drepte, că-ci pr' candu unu cetatienu si-pote dă petitiunea în limb'a sa propria, era deciziunea o capeta totu într'ac'șta limb'a, — pr' atunci altulu capeta deciziune într'o limb'a ce n'o cunosc, séu într'o traducere defectuosa ori smintită. Despre dreptulu unui-a se judeca d'in alegatiuni și documinte originale, era despre dreptulu celui-a-laltu d'in nisece traduceri.

Sunt vatematorie acestea, că-ci nu conțianu recunoșterea legala a pretenșiuniloru natiionali, ci conțianu numai o concesiune facută nesciintei. Pr' candu pârții litigante i se ierta limb'a proprie, pr' atunci avocatulu trebue să scria unguresce de-sî ac'șta înca s'ar pot' exprime mai bine în limb'a proprie, la tota întemplarea s'ar exprime mai cu placere.

Sunt despusetiuni periculoase, că-ci restringu usulu dejă existente, și că-ci conțianu o declarațiune apriată, cumcă constituționalismulu nu e capace de a asigura natiunalitatiloru macaru atât'a libertate, cătu absolutismulu a fostu capace să li dea.

În fine despusetiunile d'in proieptulu comisiei sunt și nepracticabile. Mai multi membri ai acestei on. camere voru, fi cunoscendu relațiunile nostre locali și voru fi știindu că în această țiera sunt municipie ale caror'a reprezentantii preste totu séu în maioritate nu precepu limb'a unguresca. Proieptulu totu-si pretinde ca protocoalele redese în limb'a unguresca să se autentice. Întrebu acum'a: cine se autentice protocoalele în astu-feliu de municipie?

Onoratulu nostru colegu Franciscu Deák de una-di atingendu putientelu asta cestiune, ni dîse că: elu nu țienesc la multiamirea natiunalitatiloru, ci la liniscirea conștiinței sale proprie. — Dar' această teoria nu ne pote duce la scopulu celu dorim.

Baronulu Iosifu Eötvös ministrulu invetiamentulu ni aflu cu cale a depune natiunalitatile în camer'a de morți a municipiloru casî pr' nisece mamii. Ac'șta observațiune nu mai atunci ar' avé întielosu, dacă d. ministru ni-ar concede cumcă legile d'in 1836, 1840, 1844 și 1848 în privința foloșirii limbei unguresci, nu sunt de cătu nisece fasii (invelitorie)

de mumii. D'in parte-mi credu cum-că asilulu celu dă legea, nu este camera de morți.

D. ministru ni-a vorbitu despre o culme, despre o stanca înaltă. Natiunalitatile nisuescu tocma la această culme, pentru ca să scape de potopulu proieptulu d'in comisieiuna centrala. D'insele spera și credu că voru ajunge acolo, unde să se asiedie între surori pentru a victiui în pace. — Această culme este proieptulu minorității, celu recomandatu atentiunei D. Vostre.

Pote că proieptulu minorității are ver' o scadere. D. ministru, în a sa parere, a și gasitu un'a: „Nu vorbesce despre modulu prin care s'ar pot' constata natiunalitatea singurateciloru cetatieni.“ Apoi ne întreba dsa: „Ce probe, martirii, confronțiunii, la care foru are să se condemne cutarele a fi de o natiunalitate séu de alt'a, — după ce scim d'in esperiintia cumcă declarațiunile libere ale singurateciloru nu merita multu crediamentu?“

Este adevăratu, O. Casa! că au fostu porucea și dora voru fi si în venitoriu atari individi cărora pusețiunea loru periculoasă séu nesecura li inspira sfida, alții era-si pentru castigu séu favoruri si-au parasitu taber'a loru, — dar' astu-feliu de proditori n'au potutu neci să strice aici, neci să folosca aiurea. Dacă d. ministru a adresatu în seriositate această întrebare cătra subscritorii proieptulu minorității, apoi respunsulu meu modestu ar' fi: pe acești proditori să-i lasăm unde sunt, și să incredintăm causa numai sentiului moralu alu fie-caruia.

Între achiamatiuni șgomotoase de consentire, d. ministru si-a finitu cuventarea cu declarațiunea că: „nu este elocinția, nu pot're, care să ne faca a repaș de pe terenulu concursulu liberu și a libertății, pentru a ne retrage între barierele privilegiiloru.“ — Fără neci o rezerva me alătru celor'a ce au facutu ovatiuni dlui ministru, că-ci după această declarațiune nu mai pot' presupune, cumcă d. ministru séu cei cari fecera ovatiunile, vor să partinesca proieptulu majorității; — nu mai pot' d'insii să partinesca proieptulu majorității, că-ci într'ac'șta se explica cursulu liberu astfelu, că pr' candu unulu are să cura 900 de orgii, celuia-laltu i se dă o distanță de 1000 de orgii; — era libertatea se explica astfelu, că ce unuia este iertatu, celuia-laltu i se opresce; — era privilegiulu celu atâtu de infioratoriu, se sustiene, si înca se sustiene în favorea minorității, contra și spre daun'a majorității.

Proieptulu minorității, On. Casa! culminează în următorie principie, adeca respica:

- unitatea politica a țerii și întregitatea ei teritoriala,
- recunoșterea natiunalitatiloru prin legi pozitive,
- recunoșterea cumcă limb'a națiunii magiare, carea forma majoritatea (relativa) țerii, este limb'a oficiala în guvern și în autoritatile centrale; în fine
- cumcă limb'a oficiala în comitatele, orașiele, comunele autonome, este limb'a respectivelor natiunalități d'in majoritate.

Acestea sunt, On. Casa! acele principie cari la deslegarea importantei cestiuni de natiunalitate nu ni este iertatu a a le trece cu vederea. De ora-ce aceste principie lipsescu d'in proieptulu majorității, delaturu acestu proieptu și spriginoscu alu minorității.

Vilhelmu Dapsy colegulu meu dîse, că nu partinesce proieptulu minorității, că-ci ac'șta restringe dreptulu minori-

tatoru. Proieptulu comisiei restringe drepturile majoritatiloru.

Enricu Stefanides, onoratu domnu deputatu, află cu le să ni spuoa aici în camera, că DSA este mare patriotu. Cătu pentru mine, vreu să-i credu. Înse i negu dreptulu d'acusa de nepatriosismu pr' cei ce nu sunt de „o parere“ DSA. Se pote că pentru distanța lungă nu i-am auzitu bi cuvintele, — si vreu să presupunu ac'șta, că-ci la d'in c'tra asiu fi acceptatu de la on. presiointe să-lu chame la dine pentru spresiunile sale réu potrivite.

În fine onor'a casa să-mi permita a dà spresiune a leii speranție și convingeri firme a mele că

precum asta-di am salutatu cu bucuria întro noi pe puatti croato-slavoni, ce se infatiasia și ni vorbea în limbăloru materna, i-am salutatu cu bucuria pr' accia pe cari în 1844 neci ca am voit' să-i ascultăm, — astfelu va veni un timpu, în care toti cetatieni țerii, în urmarea desluciriloru luminării, în urmarea buneii vointie reciproce, în posesiune și folosirea neturburata a drepturiloru de natiunalitate limbii materne, voru pot' pasă aici fără ca cine-va să-i ac'șta de pecatulu actulu a sup'ra întregității țerii;

permiteți-mi să credu că nu se va considera la unu pecatu, coe'a ce la alții se considera de virtute, — adeca ținea magiara, care cu atât'a focu si-ubesece natiunalitatea, va să se stimeze și să respecteze această iubire, această pîre zolosa și în filii altei națiuni.

Sciri electrice.

Vien'a, 14 decemvre. În ședința de astă a senatulu imperialu ministrulu de finanțe șsterne unu proieptu de lege despre incasarea danorulu pana în finea lui martiu anulu viitoriu. Șsterne șsterne legea finanțaria despre bugetulu anulu 1869; guvernulu cere unu creditu șsuplementariu de 73.000 fl. pentru ministruleru de apărarea țerii. Ministrulu de finanțe espune șterea finanțielor. Perceptiunile d'in primele trei patrării ale anulu 1868 întrebu preliminarulu cu 8.800.000 fl., șșter s'au redus cu 10.000.000. Deca pătrariulu d'in anul ma va avé ac'șta-si rezultatu ca cele precede atunci anul 1868 se va fini cu unu șsuperplusu de 10 milioane. Computand' acestu șsuperplusu, șșter conțiené unu deficitu de 2.750.000 fl.

La înterpeștiunea lui Grocholski în caus'ă șșter neloru de la Wieliczka, ministrulu de finanțe șșter punde, că s'au facutu tote despusetiunile necesari șșter nu amenința nici unu pericolu. Șșterea despre ruișșterea minei numite „Franciscu Iosifu“ e nefundata.

Ministrulu de comerțiu respunde la înterpeștiunea în caus'ă nonorocirii întemplate la Horos și promete una lege nouă despre lineele ferate.

Proprietariu, redactoru șșterpunditoriu și editoriu:

ALESANDRU ROMANU.

Comunicațiunea drumuriloru de feru.

Vien'a-Pest'a-Segedinu-Temisior'a-Baziasiu.

De la Vien'a	pleca la 7 ore 45 min. dem. și la 8 ore — min. ser'a.
„ Posionu ”	10 „ 24 „ „ 10 „ 51 „ „
„ Neuhäusel ”	1 „ 23 „ diu'a, „ 1 „ 54 „ nóp'tea
„ Pest'a ”	5 „ 19 „ d. m. „ 6 „ 31 „ deman.
„ Czegléd ”	7 „ 54 „ „ „ 9 „ 14 „ „
„ Segedinu ”	12 „ 12 „ nóp'tea, „ 2 „ 55 „ dup. m.
„ Temisior'a ”	3 „ 55 „ dem. „ 7 „ 47 „ „
„ Jasenov'a ”	8 „ 4 „ „ *)
„ Beserica-Alba ”	8 „ 40 „ „
Sosescu în Baziasiu la	9 „ 10 „ „

*) De la Temisior'a la Baziasiu comunica numai odată.

Baziasiu-Temisior'a-Segedinu-Pest'a-Vien'a.

De la Baziasiu	pleca la 5 ore 55 min. d. a.
„ Beserica-Alba ”	6 „ 27 „ „
„ Jasenov'a ”	7 „ 6 „ „
„ Temisior'a ”	10 „ 40 „ ser'a și la 7 ore 25 min. dem.
„ Segedinu ”	2 „ 26 „ nóp'tea „ 12 „ 53 „ diu'a
„ Czegléd ”	6 „ 35 „ dem. „ 6 „ 21 „ d. a.
„ Pest'a ”	9 „ 55 „ „ „ 9 „ 30 „ ser'a
„ Neuhäusel ”	1 „ 52 „ diu'a „ 1 „ 8 „ nóp't.
„ Posionu ”	4 „ 48 „ d. a. „ 4 „ 12 „ dem.
Sosescu în Vien'a	la 6 „ 36 „ „ „ 6 „ — „ „

Jasenov'a-Oravit'a.

De la Jasenov'a	pleca la 8 ore 30 minute deman'ti'a.
„ Jam ”	9 „ 12 „ „
„ Racasdia ”	10 „ 12 „ „
Sosescu în Oravit'a la	10 „ 57 „ „

Oravit'a-Jasenov'a.

De la Oravit'a	pleca la 4 ore — minute după mediadi.
„ Racasdia ”	4 „ 45 „ „
„ Jam ”	5 „ 38 „ „
Sosescu în Jasenov'a la	8 „ — „ „

Vien'a-Oradea-Mare.

De la Vien'a	pleca la 8 ore — minute ser'a.
„ Pest'a ”	6 „ 35 „ deman.
„ Czegléd ”	9 „ 27 „ „
„ Püspök-Ladány*) ”	1 „ 58 „ dup. med.
Sosescu în Oradea	la 4 „ 38 „ „

*) Cale laterale duce la Dobritinu, unde sosescu la 3 ore după mediadi.

Oradea-Mare-Vien'a.

De la Oradea	pleca la 10 ore 6 minute deman'ti'a.
Sosescu în Püspök-Ladány*) ”	12 „ 48 „ „
„ Czegléd ”	5 „ 41 „ ser'a
„ Pest'a ”	8 „ 37 „ „
„ Vien'a ”	6 „ — „ deman'ti'a

*) Cale laterale vine de la Dobritinu.

Vien'a-Arađu.

De la Vien'a	pleca la 8 ore — minute ser'a.
„ Pest'a ”	6 „ 25 „ deman.
„ Czegléd ”	9 „ 47 „ „
„ Szolnocu ”	11 „ 2 „ „
Sosescu în Arađu	la 5 „ — „ ser'a.

Arađu-Vien'a.

De la Arađu	pleca la 10 ore 15 minute deman'ti'a.
„ Szolnocu ”	4 „ 22 „ după mediadi.
Sosescu în Czegléd	la 5 „ 33 „ „
„ Pest'a ”	8 „ 37 „ „
„ Vien'a ”	6 „ — „ deman'ti'a

Vien'a-Paris.

De la Vien'a	pleca 4 ore 30 minute ser'a.
„ Salzburg ”	1 „ — nóp'tea.
„ Monacu ”	5 „ 45 deman.
„ Stuttgart ”	11 „ 45 „ „
„ Mühlacker ”	12 „ 55 diu'a.
„ Carlsruhe ”	2 „ 10 după med.
„ Strassburg ”	5 „ 25 „ „
Sosescu în Paris	la 5 „ — deman'ti'a.

Paris-Vien'a.

De la Paris	pleca la 8 ore 35 minute ser'a.
„ Strassburg ”	8 „ 57 „ dem.
„ Carlsruhe ”	10 „ 40 „ „
„ Mühlacker ”	12 „ — diu'a.
„ Stuttgart ”	1 „ 20 „ după med.
„ Monacu ”	8 „ 30 „ ser'a.
„ Salzburg ”	1 „ 30 „ nóp'tea.
Sosescu în Vien'a	la 9 „ 30 „ deman.

Comunicațiunea postelor.

De la Oradea-Mare la Clusiu, pleca în tote zilele la 6 ore 30 minute după mediadi, sosescu în Clusiu la 1 ora 30 minute după mediadi. Cale de 19 1/2 mile, țiene 18 ore 40 minute, costă 10 fl. 92 cr.
 Clusiu la Oradea pleca în tote zilele la 12 ore diu'a, sosescu în Oradea la 6 ore 40 minute deman'ti'a.
 Arađu la Sibiu (prin Dev'a) pleca în tote zilele, la 7 ore ser'a, sosescu în Sibiu la 2 ore 15 minute nóp'tea. Cale are 34 1/2 mile, țiene 31 ore 15 minute, costă 20 fl. 2 cr.
 Sibiu la Arađu (prin Dev'a) pleca în tote zilele la 7 ore ser'a, sosescu în Arađu la 1 ora 45 min. noptea.
 Temisior'a la Sibiu pleca în tote zilele la 6 ore deman. sosescu în Sibiu la 1 ora 30 min. după mediadi. Cale de 36 1/2 mile, țiene 31 ore 40 min., costă 20 fl. 44 cr.
 Sibiu la Temisior'a pleca în tote zilele la 12 ore diu'a, sosescu în Temisior'a la 7 ore 40 minute ser'a.
 Temisior'a la Orșiova pleca luni-a, marti-a, joi-a, și sambet'a la 6 ore deman'ti'a, sosescu în Orșiova la 6 ore deman. Cale de 26 1/2 mile, țiene 24 ore, costă 14 fl. 98 cr.
 Orșiova la Temisior'a pleca duminica' marti-a, mercuri-a și vineric-a la 6 ore ser'a, sosescu în Temisior'a la 6 ore ser'a în diu'a următoră.

De la Temisior'a la Arađu pleca în tote zilele la 6 ore dem. sosescu în A. la 11 ore 45 minute. Cale de 7 mile, țiene 5 ore 45 min., costă 3 fl. 8 cr.
 Arađu la Temisior'a pleca în tote zilele la 2 ore după mediadi, sosescu la 7 ore 45 minute ser'a.
 Sibiu la Clusiu pleca în tote zilele, la 3 ore d. m. sosescu la 9 ore 20 min. deman. Cale de 21 1/2 mile, țiene 18 ore 20 min., costă 12 fl. 18 cr.
 Sibiu la Brașoavu pleca în tote zilele la 5 ore după med. sosescu la 11 ore 50 min. diu'a.
 Sibiu la Brașoavu pleca în tote zilele la 5 ore după med. sosescu la 7 ore 25 min. deman. Cale de 18 1/2 mile, țiene 14 ore 25 min., costă 10 fl. 86 cr.
 Brașoavu la Sibiu pleca în tote zilele la 7 ore ser'a, sosescu la 9 deman.
 Sibiu la Muresiu-Oșiorheiu pleca luni-a, marti-a, vineri-a, și sambet'a la 7 ore ser'a, sosescu la 1 ora 5 min. d. m. Cale de 19 1/2 mile, țiene 18 ore 5 min. costă 10 fl. 78 cr.
 Muresiu-Oșiorheiu la Sibiu pleca luni-a, marti-a, mercuri-a și sambet'a la 8 ore deman. sosescu la 2 ore 35 min. noptea.